

Стан готовності СФЗ у 2021 році

Нагадаємо, 5 жовтня 2017 р. Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» (N2164-VIII) були внесені зміни, відповідно до яких статтею 12' Закону визначено перелік підприємств, які мають складати фінансову звітність за МСФЗ та надавати таку звітність в єдиному електронному форматі на основі Таксономії. Інший формат подання звітності для підприємств за цим переліком, тобто, звітності за національними стандартами або за міжнародними стандартами не на основі Таксономії, Законом не передбачено.

Слід зазначити, що складання та надання звітності на основі Таксономії сильно відрізняється від складання звітності за міжнародними стандартами не на основі Таксономії, як за спеціальним стандартизованим електронним форматом, необхідністю спеціалізованого програмного забезпечення для конвертації даних з облікових систем підприємства в такий формат, так і за складом показників та їх розкриття, способами користування та репрезентації, тощо. За своєю сутністю, звітність складена на основі Таксономії та не на її основі, є різними видами фінансової звітності. Так само різко відрізняються способи перевірки фінансової звітності, складеної в різних форматах, в тому числі аудиторські.

З метою запровадження Системи фінансової звітності (СФЗ), яка б дозволила користувачам виконати вимоги Закону щодо надання фінансової звітності за МСФЗ на основі Таксономії, між Міністерством фінансів України, НКЦПФР, Національним банком України та Національною комісією, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг, у грудні 2017 році був укладений «Меморандум про взаєморозуміння щодо розробки і запровадження Системи фінансової звітності».

Меморандумом визначені основні принципи функціонування СФЗ:

- збирання звітності, що підготовлена підприємствами у єдиному електронному форматі;
- обробка та перевірка звітності у єдиному електронному форматі на основі правил валідації, визначених регуляторами за МСФЗ;
- отримання даних зі звітності у єдиному електронному форматі і зберігання фінансової інформації у сховищі даних.

Елементи програмного та апаратного забезпечення СФЗ, як інформаційно-програмного комплексу, є активами, які належать державі та знаходяться в управлінні НКЦПФР. В свою чергу, НКЦПФР відповідає за операційне управління СФЗ, у тому числі (але не обмежуючись) здійснює налаштування параметрів системи, запуск збору і визначення порядку обробки звітності, вирішення операційних збоїв тощо.

Таким чином, за задумом, запровадження СФЗ мало звести розгалуженість надання звітності по різних інстанціях до подачі у «Єдине вікно» виключно в

електронному вигляді, наблизитись до європейських стандартів та, напевно, спростити надання звітності суб'єктами господарювання.

Вперше складання фінансової звітності за міжнародними стандартами на підставі Таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами планувалося за результатами 2019 року (2018 рік – за бажанням). Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження перекладу Таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності» від 07.12.2018 №983 було затверджено переклад Таксономії для звітування за 2019 р. Довідково: оригінал, тобто, Європейська версія, МСФЗ Таксономії 2019 р. було оприлюднено 27 березня 2019 року. Проте, Регулятори не були готові і на сайті НКЦПФР з'явилося роз'яснення від 28 грудня 2019 р.:

"<...> у зв'язку з не завершенням процесу повного запуску Системи та завантаження до неї вихідних даних для початкової реєстрації підприємства, визначені в частині другій статті 12¹ Закону, подають фінансову звітність за 2019 рік у порядку та строки, визначені законодавством, за формами, затвердженими наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 "Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", а банки подають фінансову звітність за формами, визначеними Національним банком України.<...>"

Враховуючи поточний стан запровадження Системи, Комітетом з управління Системою 6 грудня 2019 р. було ухвалено рішення: «Рекомендувати регуляторам фінансових ринків у межах своїх повноважень забезпечити необхідні заходи щодо розширення строків подання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності в єдиному електронному форматі iXBRL до центру збору за 2019 рік, I квартал 2020 р., I півріччя 2020 р. та дев'ять місяців 2020р. до 31 грудня 2020 р. і не застосовувати санкції за неподання такої звітності суб'єктами господарювання у строки, визначені законодавством, протягом 2020 року.»

Утім, врахували ці рекомендації не Регулятори фінансового ринку, а сам законодавець і 24 лютого 2020 року Президент України підписав Закон №465 (більш відомий як законопроект № 1209-1), у якому в пункті 3 наведено: «3. Розділ V "Прикінцеві положення" Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" доповнити пунктом 1¹ такого змісту:

"1¹. Першим звітним періодом, за який підприємства, що зобов'язані застосовувати міжнародні стандарти, подають фінансову звітність на підставі таксономії за міжнародними стандартами в електронній формі, є 2020 рік".

Таким чином, подання звітності на підставі Таксономії було перенесено з 2020 року на 2021 рік. Ринок очікував, що органи державної влади зроблять релевантні висновки та більш ретельно підготуються до прийняття фінансової звітності, проте.

Міністерством фінансів України здійснено переклад актуальної версії Таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами (2020 р.), який затверджено наказом Міністерства фінансів України від 13.11.2020 № 709 та оприлюднено за посиланням: <https://mof.gov.ua/uk/taksonomija>. Актуальний

український переклад Таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами навіть розміщено на сайті Фонду МСФЗ (м. Лондон, Велика Британія) за посиланням: <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-taxonomy/ifrs-taxonomy-translations/>.

Це при тому, що МСФЗ Таксономія 2020 (тобто європейська версія) була опублікована 16 березня 2020 року. <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-taxonomy/ifrs-taxonomy-2020/>. Тобто, відповідальному органу знадобилось 8 місяців лише для офіційного перекладу. Станом на 11.02.2021 р. Міністерство фінансів, яке є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику в сфері бухгалтерського обліку, не оприлюднило єдиний електронний формат UA XBRL, МСФЗ 2020, як того вимагає Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Наразі, актуальною на сьогодні є версія таксономії UA XBRL МСФЗ 2019, тобто річної давнини, опублікована на офіційних сайтах Мінфіну, НКЦПФР та НБУ.

30.12.2020 р. на сайті СФЗ <https://frs.gov.ua> було оприлюднене повідомлення Комітету з управління СФЗ у якому, з огляду на неготовність програмного забезпечення, а саме версії електронного формату Таксономії UA МСФЗ XBRL за 2020 рік, Регуляторам рекомендовано в межах своїх повноважень забезпечити необхідні заходи щодо подовження строків подання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності, складеної на основі Таксономії UA XBRL МСФЗ 2020 року, до центру збору фінансової звітності за 2020 рік, перший квартал, перше півріччя та дев'ять місяців 2021 року та не застосовувати санкції за неподання такої звітності суб'єктами господарювання у строки, визначені законодавством, протягом 2021 року.

Проте, станом на теперішній час **жодного нормативного документу** та/або роз'яснення стосовно перенесення термінів та скасування санкцій один жоден з Регуляторів не оприлюднив.

Не зважаючи на те, що Комітет з управління СФЗ складається з представників Регуляторів, яким адресовані ці рекомендації, такі рекомендації залишаються лише рекомендаціями і не мають статусу нормативно-правового акту, а відповідно - жодним чином не захищають підприємства від санкцій.

У учасників фінансового ринку виникає питання: що ж не так з Програмним забезпеченням (ПЗ)?

Впровадження звітності на основі Таксономії за своєю сутністю дорівнюється запровадженню єдиних форматів складання звітності, наявністю так званого «єдиного вікна», тобто приймача фінансової звітності та готовністю підприємств складати та надавати таку звітність. Ще 11 грудня 2019 року на сайті СФЗ було розміщено оголошення про проведення конкурсу на розробку цього ПЗ. В оголошенні є посилання на документ, мета, умови та Технічне завдання.

22.04.2020 на сайті НКЦПФР було оголошено: «Українська ІТ-компанія JEVERA обрана розробником програмного забезпечення, яке дозволить підприємствам, що становлять суспільний інтерес, складати фінансову звітність

у форматі iXBRL відповідно до таксономії UA МСФЗ XBRL. Завершення розробки ПЗ очікується у червні цього року.»

Розробку програмного забезпечення замовив і профінансував Проект USAID «Трансформація фінансового сектору в Україні»* за запитом Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку та інших державних інституцій, які є користувачами Системи фінансової звітності, зокрема Міністерством фінансів України, Національним банком України, Нацкомфінпослуг, Державною службою статистики.

**Проект «Трансформація фінансового сектору» – це чотирирічна програма (з жовтня 2016 р. по грудень 2020 р.), що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та виконується компанією DAI Global LLC (DAI). Відповідно до Протоколу про співпрацю між НКЦПФР та Проектом USAID «Трансформація фінансового сектору в Україні», що впроваджується компанією DAI Global LLC, який було підписано 18 листопада 2020р., виконання Проекту в Україні продовжено до 27 серпня 2021 року (інф. з сайту НКЦПФР).*

Запит на закупівлю послуг з розробки програмного забезпечення був оголошений у грудні 2019 року і тривав до січня 2020 року. Проте, «хронічна неготовність» ПЗ викликає зрозумілий подив та сумнів у компетентності замовників та виконавців.

Станом на теперішній час (лютий 2021 р.) програмне забезпечення у відкритому доступі на сайті СФЗ не дає можливості для будь якого складання, перевірки та підтвердження звітних даних, а саме не забезпечує: можливість інтегрувати у ПЗ звітні данні програмними засобами, функція перевірки та співставлення даних, можливість обміну XBRL файлами з Системою фінансової звітності та контролюючими органами. .

За оцінками ІТ – спеціалістів фінансового ринку, оприлюднене ПЗ має наступні вади:

- ПЗ для складання фінансової звітності (сайт) не виконує функцій передбачених інструкцією користувача;
- шаблони створення файлів для імпорту відсутні (хоча їх формування описано у інструкції);
- введення даних вручну відбувається некоректно;
- як наслідок переліченого вище, неможливо сформувати звітні файли;
- ПЗ для валідації фінансової звітності можна скачати, проте, відсутня можливість оцінки його дієздатності, оскільки неможливо сформувати звіт для такої валідації;
- не можливо сформувати фінансову звітність у єдиному електронному формат на базі таксономії UA XBRL, МСФЗ 2020, оскільки ПЗ базується на версії таксономії UA XBRL МСФЗ 2019.

Усні консультації з контакт-центром СФЗ не дають ніякої інформації крім повідомлення, що «ПЗ на доопрацюванні». Скільки такий процес триватиме - наразі не відомо.

Показовою є інформація, отримана від розробників ПЗ «М.Е.Дос» які намагаються запропонувати користувачам платне ПЗ, наразі тестуючи українську версію таксономії, виявляючи помилки та відправляючи їх для виправлення.

На різноманітних семінарах, які проводяться Регуляторами або за їх участю, підприємствам рекомендують складати та надавати усю звітність за вимогами чинного законодавства без прив'язки до Таксономії. Та, додатково, проходити усі наявні реєстраційні процедури щодо надання звітності у форматі XBRL за 2020 рік:

- реєстрація у СФЗ;

- складання звітності у безкоштовному (не якісному) або платному (не протестованому на відповідність офіційному перекладу таксономії) ПЗ;

- надавати таку звітність до НКЦПФР до 30.04.2021 (обов'язок та кінцевий термін подання не відмінені). При цьому, якість валідації та контролю даних не зрозуміла, роль аудитора, його відповідальність та вартість послуг не визначені, і відповіді на ці питання НКЦПФР не надано.

У учасників фінансового ринку виникає питання: що мається на увазі під поняттям «чинне законодавство» в розумінні Регуляторів?

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» не містить інших вимог із складання фінансової звітності крім як за міжнародними стандартами на основі таксономії. Більш того, частиною 4 Прикінцевих та перехідних положень до вже згаданого Закону України N2164-VIII від 05 жовтня 2017 р. Кабінет Міністрів України мав зобов'язання:

- привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
- забезпечити перегляд і скасування міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Проте, станом на теперішній час існують вимоги вітчизняного законодавства, які приписують надання фінансової звітності (складеної за формами, затвердженими Наказом Мінфіну № 73 07.02.2013 р. Про затвердження ПСБО 1 «загальні вимоги до фінансової звітності») разом з аудиторським висновком безпосередньо до контролюючих органів та/або регуляторів, наприклад:

- до органів ДПС (п. 46.2 ст. 46 Податкового кодексу України, платники податку на прибуток, зобов'язані надавати фінансову звітність, як додаток до податкової декларації (до 28.02.21 р.), а також надавати окремо фінансову звітність разом з висновком аудитора (до 10.06.2021);

- до НКЦПФР (ст. 40 Закону України про Цінні папери та фондовий ринок встановлено, що річна інформація про емітента (в т.ч. звітність та висновок

аудитора) є регульованою інформацією та підлягає розкриттю емітентом не пізніше 30 квітня року, наступного за звітним – на СМІДА у сканованому вигляді);

• до НБУ (Розпорядження Нацкомфінпослуг № 3480 від 26.09.2017, у термін до 01 червня року, наступного за звітним, фінансові компанії, фінансові установи - юридичні особи публічного права та довірчі товариства подають до Нацкомфінпослуг у формі документа на папері, що включають форми фінансової звітності та висновок аудитора; також подається фінансова звітність на вимогу Постанови НБУ 80 від 22.06.2020р., пункт 16, абзац 2).

Тобто, Регулятори, всупереч Закону та Конституції України примушують підприємства **подавати фінансову звітність у двох форматах та перекладають відповідальність за власну недбалість на суб'єктів господарювання.**

Таким чином, підприємства, що складають звітність за МСФЗ, окрім обов'язку надання звітності Регуляторам, мають ще обов'язок складати та надавати таку звітність на підставі Таксономії у форматі XBRL, повторно проходити аудит та направляти її до Системи фінансової звітності за тими ж термінами, що встановлені регуляторами.

Також слід зауважити, що перенесення подання фінансової звітності не звільняє підприємства (ПАТ) від проведення загальних зборів підприємств у встановлені законодавством строки (30 квітня). А отже, підприємство зобов'язано ознайомити завчасно своїх власників із своєю фінансовою звітністю та висновком аудитора, одразу після оголошення про проведення загальних зборів (за 30 днів до дати проведення). В свою чергу, аудиторська перевірка, що перевіряє вже складену фінансову звітність, також потребує певного часу (від 15 до 30 днів).

Тобто, всупереч закону, підприємства примушують складати фінансову звітність та проводити її аудит не на основі Таксономії.

Такі вимоги створюють для підприємств необґрунтоване додаткове організаційне та фінансове навантаження, пов'язане з підготовкою фінансової звітності у форматі XBRL паралельно з існуванням звітності за формами, затвердженими Наказом Мінфіну №73.

Доволі очевидним є те, що підприємства, на відміну від НКЦПФР, не отримують а ні міжнародної фінансової допомоги, а ні бюджетного фінансування. Натомість НКЦПФР не сплачує фінансові санкції за невиконання функції щодо забезпечення своєчасного впровадження СФЗ, складеної на основі Таксономії UA XBRL МСФЗ 2020 року та за несвоєчасне прийняття фінансової звітності.

Також маємо нагадати про те, що це додаткове організаційне та фінансове навантаження відбувається під час всесвітньої пандемії COVID-19. Маємо нагадати, що зважаючи на ситуацію із COVID-19, Уряди Європейських країн ставлять під сумнів, що їхні компанії спроможні наразі перейти на подання фінансової звітності у форматі XBRL за розширеною таксономією МСФЗ. Вони

схиляються до того, що потрібно відкласти її впровадження на рік. Натомість українські Регулятори і компанії у поточному році зробили досить багато, щоб подати фінансову звітність за 2020 рік на підставі Таксономії за міжнародними стандартами в електронному форматі iXBRL, як цього вимагає стаття 1 розділу V Закону Про бухгалтерський облік.

Враховуючи зазначене, Асоціація пропонує представникам фінансового ринку спільно звернутися до органів державної влади та іноземних організацій, що фінансують проекти розвитку в Україні та/або мають вплив на процеси запровадження СФЗ:

1. На рівні нормативно – правових актів ввести мораторій на застосування фінансових санкцій і регуляторних вимог та видати офіційний документ, який подовжить строки подання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності, складеної на основі Таксономії UA XBRL МСФЗ 2020 року.

З огляду на неготовність ПЗ та нормативної бази – перенести складання та подання цієї звітності на 2022 рік.

2. Мінфіну надати інформацію про наявність єдиного електронного формату для надання звітності на підставі таксономії, згідно вимог п. 4 ст.12-1 Закону України Про бухгалтерський облік.

3. Регулятору/Комітету з управління СФЗ надати інформацію про наявність та стан готовності ПЗ для складання звітності на основі Таксономії UA XBRL за 2020 рік. Повідомити про строки готовності, терміни тестування та оприлюднення ПЗ.

4. Забезпечити надання безкоштовних сервісів заповнення, перевірки та подання звітності складеної на основі Таксономії UA XBRL. Поінформувати про наявність шаблонів для експортування даних із автоматизованих систем бухгалтерського обліку підприємств.

5. Провести дослідження про достатній обсяг часу для інтегрування власних ПЗ Регуляторів, державних органів, підприємств та інших користувачів фінансової звітності для роботи з XBRL.

6. Виконати вимоги Постанови КМУ від 28.02.2000 № 419 якою наведено, що «фінансова звітність та консолідована фінансова звітність, складена на основі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності в єдиному електронному форматі, визначеному Мінфіном, подається до центру збору фінансової звітності, операційне управління яким здійснюється НКЦПФР, з метою забезпечення доступу органів державної влади, інших органів та користувачів до поданої підприємствами фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності.»

7. Провести розслідування фактів недбалості та невиконання нормативно-правових актів, які призвели до фактичного зриву формування фінансової звітності на основі таксономії за 2020 р.

8. Зобов'язати відповідні державні органи в подальшому забезпечувати переклад таксономії до липня, затвердження єдиного електронного формату для формування фінансової звітності на основі таксономії до серпня, а готовність

програмного забезпечення до вересня поточного року, за який у наступному році подається фінансову звітність.